

Fundacja Rozwoju
Systemu Edukacji

Znajdź z nami drogę do edukacji

frse.org.pl

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

RAPORT

➤ Konferencja „Dialog o Przyszłości Edukacji i Współpracy Międzynarodowej – spojrzenie praktyków na perspektywę 2028–2034: ogólnopolskie spotkanie Beneficjentów Programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności”

➤ Poznań, 4 czerwca 2025 r.

W dniu 4 czerwca 2025 r. odbyła się w Poznaniu ogólnopolska konferencja poświęcona kształtowi programu Erasmus+ oraz Europejskiego Korpusu Solidarności (EKS) w perspektywie finansowej 2028–2034, zorganizowana przez polską Narodową Agencję obu inicjatyw: Fundację Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE). Oba programy od lat stanowią symbol międzynarodowej współpracy edukacyjnej, umożliwiającej rozwój zawodowy i osobisty oraz wymianę najlepszych praktyk. Przyszłość tych programów jest pełna możliwości, ale i wyzwań. Celem konferencji było wyznaczenie kierunków dalszego rozwoju programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności, oraz ich lepszego dostosowania do potrzeb zmieniającego się świata – tak aby stały się jeszcze bardziej innowacyjne i dostępne dla wszystkich.

Program Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności to więcej niż edukacja – to szansa na rozwój kompetencji przyszłości i odkrywanie nowych możliwości oraz budowanie mostów między kulturami. Każdy uczestnik programu wpływa na jego kształt, a jednocześnie staje się ambasadorem zmian, które kształtują Europę opartą na wiedzy, współpracy i zaangażowaniu.

Konferencja zgromadziła liczne grono przedstawicieli beneficjentów: praktyków i ekspertów związanych z programem Erasmus+ i Europejskim Korpusem Solidarności, w tym reprezentantów uczelni, szkół, instytucji publicznych oraz samorządów, a także organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i edukacyjnych inicjatyw społecznych.

To właśnie głos beneficjentów, reprezentujących wszystkie sektory edukacji, interaktywna praca warsztatowa z interesariuszami oraz wspólna refleksja nad rekomendacjami środowiska były fundamentem tego wydarzenia. Było to pierwsze tego typu spotkanie konsultacyjne w Polsce, mające na celu dostarczenie pracownikom Narodowej Agencji materiałów, które będzie można przedstawić odpowiednim władzom zarówno w kraju, jak i na szczeblu europejskim.

Mirosław Marczewski,
dyrektor generalny

Alina Prochasek,
członkini zarządu

Tomasz Krześniak,
zastępca dyrektora generalnego

Sławomir Drelich,
członek zarządu

➤ Otwarcie konferencji. Założenia i oczekiwania

Spotkanie otworzył prof. dr hab. Wojciech Sumelka, prorektor ds. nauki Politechniki Poznańskiej, podkreślając trafność wyboru Poznania jako miejsca konferencji – miasta, w którym studentów, w stosunku do mieszkańców, jest wyjątkowo dużo. Prof. Sumelka przypomniał, że na Politechnice Poznańskiej kształci się obecnie 14 tysięcy studentów oraz blisko pół tysiąca doktorantów, a zatrudnienie znajduje tam ponad dwa i pół tysiąca pracowników. Wszystkie te grupy aktywnie uczestniczą w wymianie i współpracy międzynarodowej, czerpiąc z niej liczne korzyści. Prorektor zaznaczył, że to właśnie takie działania są kluczem do dynamicznego rozwoju uczelni i przyczyniają się do wysokiej pozycji Politechniki Poznańskiej w rankingach, zwłaszcza pod względem liczby kandydatów na jedno miejsce.

Następnie głos zabrał Mirosław Marczewski, dyrektor generalny FRSE, który podkreślił, że choć mamy dopiero rok 2025, już myślimy o przyszłości – o nowej perspektywie programu Erasmus+ oraz Europejskiego Korpusu Solidarności, a także o nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2028–2034. Jak zaznaczył, organizatorom konferencji zależy, by polski głos był wyraźnie słyszalny w Komisji Europejskiej, jednak nie tylko jako stanowisko polityków czy przedstawicieli Narodowej Agencji, lecz przede wszystkim praktyków – beneficjentów programów Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności. Zdaniem M. Marczewskiego, to właśnie oni, realizując codziennie projekty, najlepiej poznają wady i zalety programów, wiedzą więc, co jest w nich niezbędne, a co można ulepszyć.

Dyrektor generalny FRSE przypomniał, że do programów, które obecnie tworzą zintegrowany program Erasmus+ – takich jak Leonardo da Vinci, Socrates czy Młodzież dla Europy – Polska przystąpiła już 1 marca 1998 r. Podkreślił, że choć minęło 27 lat uczestnictwa Polski w tym programie, nadal istnieją obszary, które wymagają udoskonalenia i rozwoju.

- Celem dzisiejszej konferencji jest wypracowanie rozwiązań, które sprawią, że Erasmus+ nie będzie programem ekskluzywnym, lecz stanie się jeszcze bardziej dostępny dla wszystkich, również dla osób z mniejszymi szansami, chcących angażować się w międzynarodową współpracę – powiedział M. Marczewski. Poruszył również kwestię finansowania programów, zwracając uwagę na konieczność zwiększenia środków przeznaczonych na ich realizację. Podkreślił jednak, że należy uwzględnić także kontekst polityczny oraz pojawienie się nowych obszarów finansowanych z budżetu Unii Europejskiej, takich jak bezpieczeństwo.

Gościem specjalnym wydarzenia, reprezentującym Komisję Europejską, był Michael Teutsch, p.o. dyrektora w Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji, Młodzieży, Sportu i Kultury. Odniósł się on do wyjątkowego okresu, w którym odbyła się konferencja w Poznaniu – czasu polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Jak zauważył, w ramach tej prezydencji miało miejsce wiele inicjatyw poświęconych edukacji oraz włączaniu społecznemu, a dyskusje na temat przyszłości programów Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności doskonale wpisują się w ten szerszy

kontekst debaty. Michael Teutsch przypomniał m.in. o Nieformalnym Spotkaniu Dyrektorów Narodowych Agencji Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności, które odbyło się w maju 2025 r. w Sopocie. Podczas tego spotkania poruszono kluczowe kwestie dotyczące przyszłości programów po 2027 roku. Szczególną uwagę przedstawiciel KE zwrócił na wsparcie obywateli Ukrainy realizowane w ramach projektów, podkreślając znaczenie tych działań w kontekście dążenia Ukrainy do integracji z Unią Europejską. Dyrektor Teutsch akcentował również konieczność kształcenia i budowania społeczeństwa obywatelskiego, które jest odporne na zagrożenia, gotowe reagować na zmiany oraz bronić wartości demokratycznych.

➤ Dyskusja panelowa „Doświadczenia i praktyka w działaniach programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności a przyszła perspektywa finansowa Komisji Europejskiej”

Celem sesji plenarnej było stworzenie przestrzeni do dyskusji nad tym, co można poprawić w przyszłej perspektywie programu Erasmus+ oraz Europejskiego Korpusu Solidarności. Punktem wyjścia do rozważań była refleksja nad obecnym stanem tych inicjatyw oraz próba odpowiedzi na pytanie, jakie korzyści z umiędzynarodowienia czerpią beneficjenci programów.

Dyskusję prowadził dr Sławomir Drelich, członek zarządu Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. W debacie uczestniczyli przedstawiciele różnych sektorów edukacji, którzy dzielili się swoimi doświadczeniami i spostrzeżeniami na temat funkcjonowania programów oraz ich wpływu na rozwój zarówno instytucji, jak i samych uczestników.

Anna Borysiak, dyrektorka Wydziału Strategii i Rozwoju Edukacji z Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy (jedynego kuratorium w Polsce, które jest beneficjentem programu Erasmus+), zwróciła uwagę na fakt, że zwłaszcza realizacja mobilności krótkoterminowych przynosi wiele korzyści pracownikom jej organizacji (wizytatorom szkół). Udział w programie wpływa na rozwój kompetencji językowych i przełamanie bariery językowej, podniesienie umiejętności w zakresie IT oraz zwiększenie otwartości na inne kultury. Zaznaczyła, że dla nauczycieli z kolei korzyścią z udziału w programie jest poznawanie nowych, inspirujących metod nauczania, które znajdują zastosowanie w codziennej pracy z uczniami, a także możliwość zapoznania się z innymi systemami edukacyjnymi.

Prof. Mariusz Głąbowski, prorektor ds. współpracy międzynarodowej Politechniki Poznańskiej, podkreślił korzyści, jakie uczestnictwo w programie Erasmus+ przynosi uczelniom. Zaznaczył, że Erasmus+ jest fundamentem umiędzynarodowienia szkół wyższych i wpisuje się we wszystkie ich aktywności – nie tylko w zakresie mobilności kadry i studentów. Program umożliwia m.in. wspólne tworzenie oferty dydaktycznej z wykładowcami z zagranicznych uczelni oraz realizację projektów międzynarodowych w zespołach studenckich, co rozwija kompetencje miękkie, szczególnie cenne na uczelni technicznej. Profesor Głąbowski zaznaczył również, że szczególne znaczenie ma wsparcie programu Erasmus+ dla inicjatywy Uniwersytetów Europejskich (Politechnika Poznańska pełni funkcję lidera w sojuszu EUNICE). Podkreślił też rosnące z roku na rok zainteresowanie mobilnościami krótkoterminowymi, zarówno wśród pracowników, jak i studentów. Jego zdaniem duża liczba tych wyjazdów przyczyniła się do integracji systemów cyfrowych wykorzystywanych przez uczelnie partnerskie.

Aldona Okraszewska, dyrektorka ds. programowych oraz członkini zarządu Fundacji Małopolska Izba Samorządowa z Krakowa, wskazała na zalety wymian międzynarodowych z perspektywy sektora Edukacja dorosłych. Fundacja, posiadająca Akredytację Erasmus+ w ramach konsorcjum, realizuje intensywne mobilności dla edukatorów osób dorosłych, a także organizuje wyjazdy grupowe dla osób powyżej 60. roku życia – ostatnio we współpracy z partnerem z Hiszpanii. Dyrektorka Okraszewska zaznaczyła ogromną wartość takich wyjazdów – zarówno dla edukatorów, którzy dzięki nim nabywają nowe umiejętności, jak i dla uczestników, którzy mają możliwość zetknięcia się z różnorodnością kulturową. Takie doświadczenia – jak podkreśliła – są szczególnie istotne w kontekście aktywizacji osób starszych oraz budowania otwartości i kompetencji międzykulturowych.

Kamila Lenczewska, przewodnicząca Stowarzyszenia Centrum Inicjatyw Międzykulturowych „Horyzonty” z Poznania, skupiła się na projektach programów europejskich z punktu widzenia organizacji pozarządowych i wolontariatu. Zaakcentowała, że dzięki tym programom Polacy stali się aktywnymi uczestnikami działań międzynarodowych i mogą reprezentować nasz kraj za granicą, dzieląc się swoją wiedzą i doświadczeniami w międzynarodowym gronie.

Jakub Kalinowski, prezes Fundacji V4Sport z Wrocławia, uwydatnił znaczenie współpracy międzynarodowej jako swoistego „okna na świat” w kontekście działań realizowanych w sektorze Sport. Zwrócił uwagę, że taka współpraca pozwala odkrywać nowe perspektywy postrzegania sportu – nie tylko jako dziedziny związanej z osiąganiem wyników, ale również jako narzędzia wspierającego zdrowie psychiczne i rozwój edukacji poprzez ruch. Prezes Kalinowski wspomniał również, że Fundacja V4Sport realizuje liczne projekty mające na celu integrację młodzieży ukraińskiej. Położył szczególny nacisk na to, że dzięki współpracy międzynarodowej Fundacja stała się jedną z najbardziej innowacyjnych organizacji w sektorze, tworzącą skalowalne rozwiązania.

Dr Ewelina Iwanek, prezeska zarządu i dyrektor generalna Fundacji OIC Poland z Lublina – lidera projektów w wielu sektorach (z wyłączeniem Szkolnictwa wyższego), przede wszystkim w ramach partnerstw współpracy – zaznaczyła, że program Erasmus+ odegrał kluczową rolę w rozwoju organizacji i umożliwił jej tworzenie innowacyjnych rozwiązań i nowatorskich produktów wykorzystywanych w ofercie szkoleniowej przez kolejne kilkanaście lat po rozliczeniu projektów. Wspomniała m.in. o realizacji projektu „Akademie Europejskie”, w którym Fundacja OIC uczestniczy jako jedyna organizacja z Polski, dofinansowanego w ramach Akcji Centralnych programu Erasmus+. Jak dodała, to właśnie dzięki programowi Fundacja dynamicznie się rozwija, tworząc nowatorskie narzędzia wspierające przedsiębiorców, osoby dorosłe, nauczycieli oraz uczniów.

Druga część dyskusji panelowej poświęcona była wyzwaniom i obszarom wymagającym usprawnień w programie Erasmus+ oraz Europejskim Korpusie Solidarności, a także propozycjom zmian i potencjalnym kierunkom ich rozwoju.

Prof. Mariusz Głabowski zwrócił uwagę na istotne problemy, z którymi mierzy się sektor szkolnictwa wyższego w kontekście realizacji mobilności w ramach programu Erasmus+. Wskazał

na trudności natury administracyjnej i biurokratycznej, które opóźniają wyjazdy studentów na wymiany międzynarodowe. Wymienił też kwestie związane z koncepcją wspólnego dyplomu europejskiego (*European Degree*) czy europejskiego znaku jakości (*European Degree Label*) dla programów uruchamianych przez Uniwersytety Europejskie, a także trudności techniczne: skomplikowany proces raportowania mobilności, ograniczenia wynikające z systemu POL-on, brak kompatybilności systemów w ramach inicjatywy *Erasmus Without Paper*, a nade wszystko problemy z klasyfikacją przedmiotów według kodów ISCED i określenie, które z nich mogą być uznane za równoważne w systemach uczelni partnerskich. Uporządkowanie powyższych kwestii byłoby kluczowe dla rozwoju mobilności akademickiej, stwierdził M. Głąbowski.

Kamila Lenczewska, omawiając perspektywę organizacji pozarządowych, podniosła kwestię różnic nie tylko kulturowych, ale i pokoleniowych wśród uczestników programów europejskich. Zasugerowała zniesienie podziału na pracowników młodzieżowych i senioralnych oraz podkreśliła potrzebę zacierania granic międzypokoleniowych wśród uczestników. W trakcie dyskusji mocno wybrzmiały postulaty zacieśnienia współpracy międzysektorowej oraz przywrócenia wolontariatu osób dorosłych, w tym seniorów.

Jakub Kalinowski poruszył kwestię tzw. dziedzictwa projektowego. Zwrócił uwagę, że w trakcie realizacji projektów powstają wartościowe i innowacyjne rozwiązania, które jednak często nie są wykorzystywane na szerszą skalę – szczególnie w wymiarze krajowym. Jego zdaniem brakuje skutecznych mechanizmów i pomysłów na ich dalsze wdrażanie i skalowanie. Kalinowski zauważył, że nie istnieje pomost umożliwiający przeniesienie efektów projektów do systemowych rozwiązań. Wielu uczestników dyskusji podzieliło ten pogląd.

Na zakończenie sesji plenarnej głos zabrał Jan Pałasz, prezes zarządu Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych (PROM) – organizacji parasolowej zrzeszającej młodzieżowe organizacje pozarządowe, której misją jest wspieranie realnej partycypacji młodzieży w życiu społecznym. Pałasz zaprezentował nowoczesne narzędzia wspomagające aktywne włączanie młodych ludzi w procesy projektowe i decyzyjne. Przedstawił toolkit, stworzony w bieżącym roku przez wiele Narodowych Agencji w ramach działań TCA (*Training and Cooperation Activities*), który krok po kroku przeprowadza przez cały proces tworzenia i realizacji projektu, aż do jego ewaluacji. J. Pałasz polecił także stronę europejskiej encyklopedii polityki młodzieżowej Youth Wiki jako inspirujące i praktyczne narzędzie poświęcone młodzieży w Polsce i Europie. Zachęcił również do nawiązywania współpracy z radami młodzieżowymi jako cennymi partnerami w działaniach lokalnych i międzynarodowych.

Dalsza część konferencji odbywała się w formie sześciu równolegle prowadzonych sesji warsztatowych, których celem było zebranie rekomendacji środowiska beneficjentów ze wszystkich sektorów, dotyczących nowej perspektywy programu Erasmus+ oraz Europejskiego Korpusu Solidarności – z myślą o ich przekazaniu Władzy Krajowej i Komisji Europejskiej.

Mobilność uczniów, młodzieży, studentów, osób dorosłych uczących się, nauczycieli, edukatorów, pracowników i kadry

Dyskusje koncentrowały się wokół tematów związanych z mobilnością uczestników projektów, która nie tylko sprzyja poszerzaniu wiedzy, horyzontów i podnoszeniu kompetencji, ale także wspiera jakość edukacji poprzez dzielenie się doświadczeniami, buduje porozumienie społeczne i międzykulturowe. Uczestnicy warsztatu podkreślali, że współpraca międzynarodowa odgrywa istotną rolę w stawianiu czoła globalnym wyzwaniom, wzmacnia wartości europejskie, daje poczucie wspólnoty i odpowiedzialności, co jest ważne w obliczu kryzysu. W trakcie dyskusji podkreślono rolę mobilności w tworzeniu przestrzeni do innowacji, uwzględniając otwarty charakter edukacji przyszłości. Podkreślono również potrzebę tworzenia struktur wspierających, które umożliwią mobilność nie tylko w wymiarze geograficznym, ale także będą sprzyjać otwartemu myśleniu i instytucjonalnej elastyczności.

Uczestnicy sesji warsztatowych próbowali odpowiedzieć na pytania: Jak powinny wyglądać mobilności w przyszłej perspektywie finansowej? Czy warto zachować Akredytacje i w jakim kształcie? Jakie formy mobilności (długoterminowe, krótkoterminowe, *job shadowing*) warto rozwijać? Które grupy mają utrudniony dostęp do programu i jak można temu zaradzić? Jakie działania podjąć, aby zwiększyć dostępność mobilności?

Kluczowe rekomendacje obejmowały uproszczenie zasad programu Erasmus+ oraz ograniczenie zmian wprowadzanych z roku na rok w ramach danej perspektywy (postulowano jeden „Przewodnik po programie” na całą perspektywę), co było szczególnie istotne dla sektora Szkolnictwo wyższe.

Wśród sformułowanych rekomendacji znalazły się też: włączenie do programu Erasmus+ jak największej liczby organizacji z kraju oraz uczestników z mniejszymi szansami (wyeliminowanie barier dla tych grup), organizacja mobilności wysokiej jakości i pełne wykorzystanie potencjału Akredytacji. Zwrócono przy tym uwagę na niedoskonałe narzędzia informatyczne Komisji Europejskiej do obsługi programu Erasmus+ oraz skomplikowane zasady finansowania w projektach mobilności, zwłaszcza dotyczące Akredytacji Erasmus (w porównaniu z Akcją 2.). Podkreślono konieczność zapewnienia prawidłowego zarządzania projektami w zgodzie z zasadami programu oraz jak największego uwzględnienia priorytetów horyzontalnych programu. Zdaniem uczestników warsztatu, projekty mobilności powinny też odpowiadać na wyzwania teraźniejszości i przyszłości oraz gwarantować jak największy wpływ na uczestników, organizację oraz odbiorców oferty edukacyjnej.

Zwrócono uwagę na potrzebę przyznania przez Komisję Europejską większych środków finansowych dla poszczególnych sektorów programu Erasmus+ w Akcji 1. oraz wprowadzenia dofinansowań dla organizacji przyjmujących (postulat w sektorach Edukacja dorosłych i Edukacja szkolna). Zalecenia dotyczyły także powrotu mobilności typu wizyty studyjne czy wolontariat seniorów oraz pozostawienia długoterminowych mobilności uczniów (niezastępowania ich wyłącznie mobilnościami krótkoterminowymi). Podniesiono również temat wzajemnej uznawalności efektów uczenia się (zwłaszcza w przypadku mobilności długoterminowych uczniów). Zaproponowano wykorzystanie testu Online Language Support (OLS) jako dobrego narzędzia do oceny wzrostu kompetencji językowych. Pojawiła się propozycja powrotu do stosowania przez

beneficjentów jednolitego logotypu Erasmus+ w materiałach promocyjnych i dokumentach. Konieczność utrzymania rozpoznawalności programu podkreślali szczególnie przedstawiciele sektora Szkolnictwo wyższe.

W ramach sektora Szkolnictwo wyższe zgłoszono także szereg konkretnych propozycji zmian dotyczących uproszczenia zasad realizowania mobilności i ich rozliczania, w tym: rozdzielenie działań dla krajów programu i krajów partnerskich (niemieszanie działań i ich finansowania), nieprzerzucanie na uczelnie tworzenia zasad rozliczeń (np. *green travel*, mobilności osób z niepełnosprawnościami), usunięcie obowiązku dni wirtualnej mobilności w praktykach Erasmus+, zniesienie pięciu dni elastyczności lub wprowadzenie możliwości dodania dni stypendium po powrocie z mobilności. Liczne sugestie dotyczyły kwestii ryczałtów, w tym: zaokrąglenia oraz zwiększenia ryczałtów na podróż (przy jednoczesnym zlikwidowaniu finansowania dni podróży) i podniesienia ryczałtu na *green travel* (zmniejszenia na podróż standardową). Oddzielną rekomendacją było większe wsparcie w znalezieniu zakwaterowania dla osób biorących udział w mobilnościach.

Uczestnicy dyskusji podkreślali potrzebę lepszej promocji różnych form mobilności (wyjazdy szkolne, staże, praktyki, wolontariat itd.) skierowanych do osób na różnych etapach edukacji (wymiany młodzieżowe, DiscoverEU, Europejski Korpus Solidarności, działania organizacji pozarządowych, takie jak inicjatywa „Erasmus in Schools” realizowana przez ESN). Zwrócili też uwagę na konieczność ułatwienia dostępu do mobilności pracownikom przedsiębiorstw w sektorze Kształcenie i szkolenia zawodowe.

Uwzględnienie powyższych postulatów mogłoby znacząco ułatwić koordynatorom realizację projektów mobilności oraz usprawnić współpracę pomiędzy Narodową Agencją a organami prowadzącymi.

Dyskusje dotyczyły wsparcia partnerstw między instytucjami edukacyjnymi, sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi. Podkreślono kluczowy cel realizowania partnerstw współpracy, jakim jest rozwijanie innowacyjnych inicjatyw edukacyjnych, które odpowiadają na realne potrzeby społeczne i gospodarcze.

Uczestnicy sesji warsztatowej skoncentrowali się na trzech zagadnieniach: dostępie do programu i finansowania; priorytetach, kryteriach oceny i różnicach sektorowych oraz rezultatach, ich wartości i wykorzystaniu. W ramach każdego z tych wątków sformułowano obszary wymagające interwencji.

W zakresie dostępu do programu i finansowania wskazywano na trudności w pozyskiwaniu partnerów do Akcji 2.; zbyt niski budżet dostępny w Akcji 2. (szczególnie w Partnerstwach na małą skalę) oraz utrzymujące się nierówne wymagania co do stawek za pracę w projekcie, zgłaszane przez ekspertów z różnych krajów (mimo finansowania projektów w formie kwot ryczałtowych). Wspominano również o braku dowartościowania pracy liderów – koordynatorów projektów w organizacjach beneficjentek (dotyczy głównie edukacji formalnej), braku uznania edukacji pozaformalnej w systemie edukacji oraz ograniczeniach w dostępie dla podmiotów bez osobowości prawnej (dot. sektora Młodzież). W sektorze Edukacja szkolna zwracano uwagę na problemy z przepływem środków finansowych oraz brakiem zgody organów prowadzących (Jednostek Samorządu Terytorialnego, JST) na pełnienie funkcji lidera przez podległe szkoły publiczne.

W dyskusji o priorytetach, kryteriach oceny i różnicach sektorowych zwrócono uwagę na nieuwzględnianie roli sztucznej inteligencji (AI) oraz aktywności ruchowej w priorytetach horyzontalnych oraz brak priorytetów krajowych, które były obecne w poprzednich edycjach programu Erasmus+. Zwracano też uwagę na zbyt dużą liczbę niejasnych priorytetów sektorowych oraz niejasne zasady oceny planowania budżetów w kryteriach oceny wniosków. Po zmianie sposobu finansowania (ryczałt) tworzenie budżetu działań czy pakietów pracy dla wielu wnioskodawców stanowi trudność, a kryteria oceny tego aspektu nie są szczegółowo określone.

W trakcie rozmów o rezultatach programu podkreślono brak systemu oceny rezultatów projektów pod kątem ich skuteczności i jakości wykorzystania i brak definicji innowacji. Zwrócono uwagę na niską efektywność kosztową dużych partnerstw i brak obowiązku szczegółowego zaplanowania wykorzystania rezultatów już na etapie składania wniosku – zwłaszcza w przypadku projektów o większej skali. Jako problem wskazano też ogólnie niewystarczające wykorzystanie rezultatów, mimo ich wysokich kosztów.

Uczestnicy warsztatów zdefiniowali następujące rekomendacje dla dalszego rozwoju Partnerstw współpracy w kolejnej perspektywie:

W obszarze dostępu do programu i finansowania zarekomendowano przywrócenie w Akcji 2. wizyt przygotowawczych (na wzór wizyt w Akcji 1.) oraz zliczania do celów statystycznych mobilności wzajemnych realizowanych w projektach partnerskich dla kadry i osób uczących się. Zgłoszono też potrzebę przywrócenia projektów partnerskich w ramach współpracy szkół oraz stworzenia czytelnej ścieżki dla współpracy szkół z innymi instytucjami oświaty. Wskazano na potrzebę tworzenia i wspierania wyspecjalizowanych komórek ds. realizacji projektów w Jednostkach Samorządu Terytorialnego oraz innych organizacjach. Niektórzy interesariusze rekomendowali zmianę sposobu przekazywania środków finansowych do szkół publicznych podlegających JST.

Wśród innych istotnych rekomendacji dotyczących Akcji 2. znalazły się postulaty eliminowania nieuczciwych praktyk (np. tzw. fabryk projektów), a także dalsze ograniczenia maksymalnej liczby wniosków składanych przez jedną instytucję w ciągu roku lub w danym konkursie w różnych sektorach. Postulowano także, by możliwość składania wniosków ograniczyć do instytucji z udokumentowaną działalnością w danym obszarze (np. w dziedzinie sportu czy edukacji dorosłych). Ponadto podczas dyskusji podkreślono wagę dbania o tzw. kapitał ludzki, zwłaszcza w kontekście wzmacniania odporności instytucji na zmiany w gronie osób nimi kierujących. Zwrócono uwagę na potrzebę docenienia roli edukatorów i koordynatorów projektów i zapewnienie ciągłości wiedzy instytucjonalnej w zakresie realizowanych projektów.

Wśród propozycji zmian dotyczących priorytetów, kryteriów oceny i różnic sektorowych znalazły się: rozważenie uwzględnienia w priorytetach horyzontalnych szczególnej roli sztucznej inteligencji (obecnie priorytet obejmuje wyłącznie cyfryzację) oraz podkreślenie aktywności sportowej jako elementu wspierającego cele programu. Zwrócono uwagę na potrzebę sformułowania dwóch-trzech klarownych priorytetów sektorowych, dodanie w projektach partnerskich jednego-dwóch priorytetów krajowych odzwierciedlających krajowe polityki, strategie

i potrzeby (najlepiej punktowanych) oraz opracowanie jednego krótkiego przejrzystego poradnika dla wnioskodawców do konstruowania budżetu (zamiast obecnie funkcjonujących trzech źródeł). Uczestnicy sugerowali też rozważenie zasadności zróżnicowania wag poszczególnych kryteriów oceny w zależności od sektora (obecnie każde kryterium ma taką samą maksymalną liczbę punktów niezależnie od sektora). Dla wnioskodawców cenne byłyby konkretne informacje od ekspertów dotyczące budżetu – wskazanie, co zostało zaplanowane nieprawidłowo i co należałoby poprawić w przyszłości. Obecnie w kryteriach oceny brakuje szczegółowego odniesienia do tego aspektu. W ramach sektora Szkolnictwo wyższe postulowano zmianę systemu ewaluacji uczelni w taki sposób, by promował on zaangażowanie nauczycieli akademickich w szeroko rozumiane projekty współpracy edukacyjnej, jak mieszane projekty intensywne czy inicjatywy w ramach Akcji 2.

W wątku dotyczącym rezultatów projektów postulowano modernizację Platformy Rezultatów Projektów Erasmus+ w zakresie upowszechniania rezultatów (zwłaszcza Projektów na małą skalę), a także wprowadzenie nowych form finansowania (akcji), tak by możliwe było realizowanie tzw. projektów wdrożeniowych i działań skalujących. Zaproponowano, by we wniosku zaplanować etap wdrożenia wypracowanych rezultatów (dotyczy to głównie dużych projektów) z odpowiednio zaplanowanym budżetem i czasem realizacji. Zasugerowano także, by w raporcie końcowym (*Final Report*) – zamiast koncentrować się wyłącznie na opisie działań – dodać odrębny rozdział poświęcony wykorzystaniu rezultatów oraz ocenie efektów uczenia się. Podkreślono, że działania związane z wdrażaniem rezultatów oraz ich upowszechnianiem – rozumiane nie tylko jako prezentacja wypracowanych materiałów, lecz przede wszystkim dotarcie do potencjalnych użytkowników i nauczanie ich, jak z tych rezultatów korzystać – powinny mieć jasno określone miejsce w projektach, a także przewidziane osobne dofinansowanie. Zwrócono uwagę, że konkursy Narodowej Agencji i Komisji Europejskiej (np. EITA) powinny koncentrować się na promowaniu rezultatów projektów, a nie jedynie samych inicjatyw i pomysłów w ramach realizacji projektów. Podkreślono również, że do zadań Narodowej Agencji powinno należeć aktywne wspieranie upowszechniania rezultatów projektów zarówno w Polsce, jak i za granicą.

➤ Priorytety programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności: doświadczenia i sugestie na przyszłość

Sesję warsztatową rozpoczęto od omówienia aktualnych priorytetów programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności, tj. włączenia i różnorodności, transformacji cyfrowej, środowiska i walki ze zmianą klimatu oraz uczestnictwa w życiu demokratycznym. Zaprezentowano dane nt. popularności tych priorytetów wśród polskich beneficjentów w ramach Akcji 2. programu Erasmus+ na tle Unii Europejskiej. Podkreślono potrzebę ich kontynuacji w nowej perspektywie programowej, wskazując na znaczenie ciągłości działań.

W toku dyskusji uczestnicy analizowali, czy obecne priorytety są zrozumiałe, potrzebne i wystarczająco precyzyjne. Zastanawiano się, które z nich są najłatwiejsze, a które najtrudniejsze do wdrożenia w praktyce oraz czy w dokumentach programowych – w tym w *Przewodniku po programie Erasmus+* i *Przewodniku po Europejskim Korpusie Solidarności* – zostały one opisane w sposób wspierający planowanie projektów.

Zgłoszono potrzebę przeformułowania i doprecyzowania priorytetów, które oceniono jako zbyt hermetyczne i trudne w odbiorze. Szczególnie priorytet dotyczący uczestnictwa w życiu demokratycznym, choć obecny w każdym sektorze, został uznany za najmniej konkretny. Zaproponowano, by uzupełnić go o takie zagadnienia, jak higiena cyfrowa i krytyczne myślenie, a przede wszystkim rekomendowano ujęcie w nim przeciwdziałania nacjonalizmom. Uczestnicy warsztatów postulowali także wprowadzenie nowego, piątego priorytetu koncentrującego się na dobrostanie psychicznym i fizycznym, obejmującego m.in. wzmacnianie odporności psychicznej, zdolności do adaptacji oraz umiejętności reagowania w sytuacjach zagrożenia (ang. *resilience*). W kontekście Europejskiego Korpusu Solidarności sugerowali potrzebę zwiększenia rotacji europejskiej, czyli dynamiki i równowagi w przepływie uczestników pomiędzy krajami uczestniczącymi w programie.

Wskazano również na potrzebę opracowania priorytetów krajowych oraz uczynienie priorytetów sektorowych opcjonalnymi. Mocno wybrzmiała też konieczność dążenia do większej międzysektorowości projektów, zwłaszcza w obszarze edukacji pozaformalnej.

Istotną część dyskusji poświęcono przewodnikom po obu programach, rekomendując zwiększenie ich dostępności, a także uproszczenie języka, którym zostały napisane, oraz eliminację rozbieżności między wersjami językowymi.

Podkreślono wagę bezpośrednich spotkań organizowanych przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji, sieć InnHUB-ów i Regionalne Punkty Informacyjne. Zwrócono uwagę, że nie powinny być one zastępowane wyłącznie przez webinary i działania online. Zaproponowano organizację większej liczby spotkań sieciujących o charakterze międzysektorowym, skierowanych do beneficjentów programów.

➤ Unia Umiejętności, Unia Gotowości, rozwój kompetencji

W trakcie dyskusji omówiono kluczowe komponenty polityk Unii Europejskiej w zakresie rozwoju umiejętności i przedstawiono możliwy zakres, w jakim program Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności mogą wspierać powyższe komponenty. Przedstawiono inicjatywy UE będące odpowiedzią na wyzwania współczesnego świata w zakresie edukacji. W perspektywie lat 2028–2034 kluczowe będzie budowanie Unii Umiejętności (*Union of Skills*), w której rozwój kompetencji stanie się fundamentem konkurencyjności, spójności społecznej i gotowości na przyszłe pokolenia, oraz Unii Gotowości (*Preparedness Union Strategy*) zakładającej zdolność do szybkiego i skutecznego reagowania poprzez rozwój kompetencji, zasobów i wspólnych mechanizmów działania – przygotowania do zmian, radzenia sobie z kryzysami i transformacji społecznej. Uczestnicy warsztatów próbowali odpowiedzieć na pytanie, jak program Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności powinny wspierać edukację w ramach Unii Umiejętności i Unii Gotowości oraz jak ułatwiać beneficjentom realizowanie założeń powyższych inicjatyw. Poddano też dyskusji temat, jak budować partnerstwa ponadsektorowe w celu realizacji założeń obu dokumentów.

Uczestnicy warsztatów postulowali przede wszystkim przywrócenie wolontariatu dla osób 30+, w formule umożliwiającej rozwój zdolności adaptacyjnych oraz umiejętność reagowania w sytuacjach kryzysowych. Wskazywano na potrzebę włączenia do takich działań komponentów z zakresu survivalu, przysposobienia obronnego oraz pierwszej pomocy. Tego rodzaju aktywność miałaby łączyć rozwój kompetencji z budowaniem odporności fizycznej i psychicznej.

Podkreślono również konieczność integracji edukacji psychofizycznej z elementami cyfryzacji oraz promowania form aktywnego uczenia się w terenie (tzw. *outdoor learning*), jako alternatywy dla tradycyjnych szkoleń realizowanych w przestrzeniach konferencyjnych.

Ważnym wątkiem była potrzeba wspierania działań przygotowujących do sytuacji kryzysowych – zarówno na poziomie indywidualnym, jak i instytucjonalnym. Zwrócono uwagę na potencjał edukacyjny w zakresie reagowania na nagłe i ekstremalne zdarzenia (jak *blackouty*), co wpisuje się w szerszy kontekst rozwoju mikropoświadczeń oraz nabywania kluczowych kompetencji życiowych.

Zasygnalizowano również brak świadomej diagnozy potrzeb oraz pełnoskalowej ewaluacji projektów realizowanych w ramach programu Erasmus+. Uczestnicy podkreślili, że utrudnia to nie tylko dobre przygotowanie do realizacji działań, ale też ocenę ich efektów oraz planowanie dalszego rozwoju osobistego i zawodowego. Położyli też nacisk na lepszą samoewaluację po zakończonej mobilności.

Pojawiła się także sugestia, że wdrażanie inicjatyw, takich jak Unia Umiejętności czy Unia Gotowości, wymaga zmian systemowych i działań ogólnych. Tylko takie podejście może nadać odpowiednią rangę takim obszarom, jak edukacja ekologiczna czy przygotowanie społeczeństwa do reagowania na globalne wyzwania. Proponowano, aby GreenComp (Europejskie ramy kompetencji w zakresie zrównoważonego rozwoju) i Unia Umiejętności zostały uznane i promowane przez instytucje (szkoły, uczelnie, organizacje edukacyjne) jako oficjalne i rekomendowane punkty odniesienia do kształtowania programów edukacyjnych i działań rozwojowych.

Podniesiono również znaczenie projektów skalowalnych oraz potrzebę wspierania innowacyjnych inicjatyw poprzez odpowiednie finansowanie (granty). Zarekomendowano podejście zakładające testowanie rozwiązań w małych projektach pilotażowych, a następnie ich systemowe wdrażanie na szerszą skalę. Wymaga to zwiększenia środków finansowych, zapewnienia skutecznego mechanizmu skalowania oraz bieżącego monitorowania efektów.

Na zakończenie dyskusji zarekomendowano rozwijanie sieci kontaktów poprzez organizację spotkań networkingowych, służących wymianie doświadczeń, dzieleniu się dobrymi praktykami oraz wzajemnemu motywowaniu się do dalszych działań i tworzeniu nowych pomysłów na kolejne projekty.

Dyskusja rozpoczęła się od próby zdefiniowania pojęcia międzysektorowości. Uczestnicy warsztatów zgodnie przyznali, że termin ten nie został dotąd precyzyjnie określony i bywa różnie rozumiany – czy odnosi się do współpracy instytucji partnerskich w ramach projektu, współpracy między sektorami programu Erasmus+, czy też do obu tych aspektów jednocześnie?

Podkreślano, że międzysektorowość najczęściej pojawia się w kontekście Akcji 2., gdzie partnerstwa z natury mają charakter międzysektorowy. Z kolei mobilność w ramach Akcji 1. rzadko wykracza poza jeden sektor, co skutkuje zamykaniem się w „bańkach sektorowych” i znacząco ogranicza przepływ wiedzy, kompetencji i doświadczeń między różnymi obszarami. Obecny system nie zachęca do udziału w projektach międzysektorowych, ponieważ zasady składania wniosków nie są do końca jasne.

Postulowano, by uznawać międzysektorowość w projektach nie tylko formalnie poprzez udział organizacji z różnych sektorów, ale również na poziomie grupy odbiorców (np. młodzież szkolna i studenci w projekcie młodzieżowym). Wskazano, że obecnie beneficjenci, którzy realizują działania adresowane do odbiorców z różnych sektorów, często nie wiedzą, do którego sektora przypisać swój projekt. Konieczne jest zatem opracowanie jasnych i przejrzystych zasad definiowania i prezentowania międzysektorowości, a także zmiana formularzy wniosków, tak aby umożliwiały opis i uzasadnienie międzysektorowości. Ułatwi to ekspertom zrozumienie, dlaczego integracja sektorów w danym projekcie jest istotna. Zasugerowano także, aby w kryteriach oceny wniosków przewidzieć wyższe punktowanie dla projektów z międzysektorowymi grupami uczestników, nawet jeśli formalnie są one realizowane w jednym sektorze. Postulowano również wprowadzanie elastycznych modeli budżetowych w działaniach takich jak Europejski Korpus Solidarności, aby mogły obsługiwać złożone, międzysektorowe projekty.

Kolejną propozycją było umożliwienie kontynuacji projektów w innych sektorach (akcja z osobnym budżetem lub poprzez transfer, np. do EKS) oraz skalowania i multiplikowania już wypracowanych rezultatów projektów między sektorami (zamiast zaczynania od nowa). Zdaniem dyskutantów stworzenie odrębnej akcji międzysektorowej pomogłoby uniknąć niejasności i uprościć ścieżkę aplikacyjną.

Uczestnicy warsztatów zgłaszali też konieczność przeprowadzenia szkoleń dla ekspertów i przedstawicieli Narodowej Agencji, tak by lepiej zrozumieli specyfikę projektów międzysektorowych, oraz czytelnego komunikowania na poziomie krajowym, że międzysektorowość jest nie tylko dopuszczalna, ale i mile widziana. Podkreślano też potrzebę szkoleń (księgowych, administracyjnych) umożliwiających dostosowanie przepisów wewnętrznych Jednostek Samorządu Terytorialnego i uczelni.

Mocno wybrzmiał postulat łączenia edukacji formalnej z nieformalną.

➤ Ułatwienia i zmiany techniczne w programie Erasmus+ i Europejskim Korpusie Solidarności

Podczas spotkania przypomniano schemat działania systemów Komisji Europejskiej, takich jak platforma do składania wniosków, Moduł Beneficjenta (Beneficiary Module) oraz systemy towarzyszące, a także działanie systemu OnLine FRSE.

Osoby uczestniczące w sesji zwróciły uwagę na potrzebę dostosowania narzędzi i systemów do bardziej przyjaznych i intuicyjnych rozwiązań, zgodnych ze standardami dostępności. Dyskusja na temat usprawnień technicznych w nadchodzącej perspektywie programów Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności zaowocowała sformułowaniem pięciu głównych postulatów:

- 1.** Spełnienie standardów dostępności stron internetowych wszystkich systemów – tak, aby były one intuicyjne i przyjazne dla każdego (w tym dla osób z niepełnosprawnościami), niezależnie od wieku czy używanego urządzenia.
- 2.** Stworzenie bazy wiedzy ułatwiającej realizację projektu, począwszy od złożenia aplikacji po rozliczenie projektu. Baza ta powinna wskazywać, do którego systemu się udać na danym etapie projektu i na jakie informacje zwrócić szczególną uwagę. Celem jest uproszczenie procesu zarządzania projektem oraz zapewnienie stabilności i ciągłości osiągniętych rezultatów.
- 3.** Usprawnienia techniczne na poziomie sektorów w korzystaniu z systemów Komisji Europejskiej i Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji – umożliwienie różnych zmian i udoskonaleń, np. możliwość personifikacji wiadomości, bardziej rozbudowanego filtrowania uczelni i innych jednostek. Filtrowanie powinno być mniej restrykcyjne i pozwalać na wyszukiwanie według różnych kryteriów jednocześnie, takich jak język, kraj, nazwa polska i angielska. Dotyczy to również Platformy Rezultatów Projektów Erasmus+ – powinna ona umożliwiać wyszukiwanie dobrych praktyk po tematach, a nie tylko po konkretnych danych.
- 4.** Zwiększenie kompatybilności i usprawnienie migracji danych między systemami polskimi, obsługiwanymi przez Narodową Agencję, a systemami Komisji Europejskiej – np. poprawa integracji między systemem OnLine FRSE a Beneficiary Module, aby uniknąć konieczności wielokrotnego uzupełniania danych w różnych systemach.
- 5.** Usprawnienie komunikacji dotyczącej publikowania wyników naborów oraz zmian i nowości w systemach – tak, aby osoby odpowiedzialne za poszczególne działania czy sektory mogły szybko i sprawnie informować o aktualizacjach i zmianach w systemach Komisji Europejskiej.

Konferencja zakończyła się podkreśleniem znaczenia programu Erasmus+ oraz Europejskiego Korpusu Solidarności jako kluczowych inicjatyw kształtujących przyszłość Europy. Zwrócono uwagę na 27-letni udział Polski w programie Erasmus+, który jest dowodem trwałego zaangażowania kraju w rozwój międzynarodowej współpracy edukacyjnej i społecznej.

Obecność przedstawicieli wszystkich sektorów podczas wydarzenia świadczyła o ich aktywnym udziale i wspólnym dążeniu do doskonalenia tych programów. Jak podkreślił dyrektor generalny Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowej Agencji Programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności Mirosław Marczewski: „Nie dążymy do rewolucji, lecz do ewolucji”, wskazując na polskie podejście oparte na wspieraniu stopniowego i przemyślanego rozwoju inicjatyw unijnych.

Zebrane podczas konferencji rekomendacje zostaną przekazane Władzy Krajowej i Komisji Europejskiej jako propozycje do dalszego doskonalenia programów w perspektywie 2028–2034.

Głównym Partnerem Konferencji była Politechnika Poznańska.

POLITECHNIKA POZNAŃSKA